

— Својеглава историчарка

Превео с енглеског Игор Цвијановић

Много година након мужевљевој смрти, Нвамгба је још увек повремено затварала очи како би поново проживела његове ноћне посете њеној колиби, и наредна јутра, када би пешачила до потока певушећи неку песму, размишљајући о мирису дима на њему и чврстине његове тежине, осећајући се као да је окружује светлост. И друга сећања на Обијерику остала су јасна – кратки прсти савијени око фруле када је увече свирао, одушевљење када му је постављала чинију са храном, знојава леђа када је доносио корпе пуне свеже глине за њену грнчарију. Од тренутка када га је први пут видела, на такмичењу у рвању где су обоје непрестано пиљили једно у друго, обоје премлади, она још увек без менструалне тканине око струка, веровала је са притајеном тврдоглавошћу да су им њен и његов чи предодредили брак, и када је он неколико година касније, носећи врчеве палминог вина, дошао с рођацима код њеног оца, рекла је мајци да је то човек за којег ће се удати. Мајка је остала запањена. Зар Нвамгба није знала да је Обијерика јединац, да је његов покојни отац био јединац чије су жене побацивале и сахрањивале децу? Можда је неко у њиховој породици починио светогрђе продавши девојку у ропство, па им је бог земље Ани слао злу коб. Нвамгба се није обазирала на мајку. Отишла је у очев *оби* и рекла му да ће побећи из куће сваког другог мушкарца ако јој не буде допуштено да се уда за Обијерику. Оцу је била напорна та својеглава ћерка оштрог језика која је једном победила брата у рвању. (Отац је морао да упозори све који су то видели да нико ван имања не сме да зна да је девојчица оборила дечака.) И њега је бринула неплодност у Обијерикиној породици, али та породица није била лоша: Обијерикин покојни отац је стекао титулу оза; Обијерика је већ давао свој семенски јам наполичарима. Нвамгба не би била гладна ако се уда за њега. Било је боље, осим тога, да дозволи ћерки да пође за човека којег је изабрала, него да подноси вишегодишње проблеме због којих би се она стално враћала кући након сукоба са тазбином; и тако је дао свој благослов, а она се осмехнула и назвала га почасним именом.

ње успоставити јасну везу између образовања и самопоштовања, између тврдокорних, очигледних ствари које се штампају у књигама и нежних, тананих ствари које обитавају у души. Грејс је та која ће почети поново да размишља о свом школовању. О томе како је на Дан царства гласно певала: “Боже спаси милостивог краља. Нека буде победник, срећан и славан. Да влада дуго нама.” О томе колико су је збуњивале речи из уџбеника као што су “тапет” и “маслачак” јер није могла да их замисли. Колико се мучила са аритметичким проблемима који су се тицали мешавина, јер шта су “кафа” и “цикорија” и зашто се морају мешати? Грејс је та која ће почети поново да размишља о школовању свога оца и потом појурити кући да види њега и његове очи водњикаве од старости, и рећи му да није примила сва она писма која је занемарила, изговарајући амин када се буде молио и љубећи га у чело. Грејс је та коју ће, у возњи поред Агуеке на путу ка универзитету, једнога дана, почети да прогања слика разореног села, и која ће отићи у Лондон, Париз и Оничу где ће претурати по плеснимив досијеима у архивама, изнова осликавајући животе и мирисе из света своје баке за књигу коју ће написати и назвати “Пацификација мецима: Исправљена историја Јужне Нигерије”. Грејс је та која је схватила, у разговору о књизи са својим вереником Џорџом Чикадибијем – отменим дипломцем Краљевског колеџа у Лагосу, будућим инжењером, одевеним у троделна одела, врсним балским плесачем, који је често говорио да је гимназија без латинског као чај без шећера – да тај брак неће потрајати када јој је он рекао да је погрешила што је писала о примитивној култури уместо о некој вредној теми попут афричких савезника у америчко-совјетском сукобу. Грејс ће се развести 1972, не због четири побачаја која је имала, већ због тога што се једне ноћи пробудила у зноју и схватила да ће удавити Џорџа ако још једном буде морала да слуша његове усхићене монологе о данима проведеним у Кембриџу. Грејс је та која ће замишљати како је бака гледа с великом радошћу док буде примала факултетске награде, док буде говорила пред озбиљним лицима на конференцијама о народима Иџо, Ибибио, Игбо и Ефик са југа Нигерије, док буде писала здраворазумске извештаје за међународне организације, за које је, свеједно, примала великодушне хонораре. Грејс је та која ће, осетивши чудну неукорењеност у позним годинама живота, окружена наградама, пријатељима и баштом са беспрекорним ружама, отићи у суд у Лагосу и званично променити име из Грејс у Афамефунa.

Али тога дана, док је седела на кревету поред баке у све блеђој светлости предвечерја, Грејс није размишљала о својој будућности. Једноставно је држала бакину руку, длана задебљалог од дугогодишњег прављења грнчарије.

Изворник: Chimamandu Ngozi Adichie, “The Headstrong Historian”, *The New Yorker*, June 23, 2008, str. 68–76.

крутошћу, попут синовљеве, или млитавом беспомоћношћу, попут Мгебкине.

Те године када је Афамефуна отишла у средњу школу, Нвамгба се осећала као да јој је неко угасио фењер у полумрачној соби. Била је то чудна година, година када се мрак изненада спустио на земљу усред поподнева и када је Нвамгба у зглобовима осетила дубоко урезан бол; знала је да јој се ближи крај. Легла је у кревет борећи се за дах док ју је Аниквенва молио да се крсти и миропомаже како би могао да јој приреди хришћанску сахрану јер није смео да присуствује неверничким обредима. Рекла му је, ако се усуди да доведе било кога да јој утрљава некакво прљаво уље у стопала, да ће га ударити последњим атомом снаге. Пре него се придружи прецима желела је само да види Афамефуну, али Аниквенва је рекао да Грејс има испите у школи и да не може доћи кући.

Али дошла је. Нвамгба је чула шкрипу отварања врата и видела Афамефуну, своју унуку, која је сама дошла из Ониче јер данима није могла да спава пошто ју је немирни дух вукао кући. Грејс је спустила торбу у којој се налазио уџбеник са поглављем “Пацификација примитивних племена Јужне Нигерије” од једног намесника из Бристола, који је седам година живео међу њима.

Грејс је та која ће узети да чита о тим дивљацима, привучена њиховим необичним и бесмисленим обичајима, не осећајући никакву везу са њима све док јој наставница, часна сестра Морин, није рекла да не може поезијом звати песмице са питањима и одговорима, којима ју је бака научила, пошто примитивна племена немају поезију. Грејс је та која ће се непрекидно смејати све док је сестра Морин не казни и не доведе њеног оца који ће ошамарити Грејс пред другим наставницима да би им показао како успешно дисциплинује своју децу. Грејс је та која ће годинама гајити дубок презир према оцу, проводити распусте радећи као кућна помоћница у Оничу да би избегла претерану побожност и непопустљиву задртост родитеља и брата. Грејс је та која је, након што је завршила средњу школу, предавала у основној школи у Агуекеу, где су јој људи причали приче о белцима са пушкама, који су им разорили село, приче у које није знала да ли да поверује јер су јој причали и о сиренама које излазе из реке Нигер и држе смотуљке шуштавог новца. Грејс је та која ће, као и десетак других жена са Универзитета у Ибадану 1953, прећи са катедре за хемију на историју, након што на чају код пријатељице чује причу о господину Гбојеги. Истакнути господин Гбојега, Нигеријац чоколадне пути, образован у Лондону, уважени стручњак за историју Британског царства, са гнушањем је поднео оставку када је Западноафрички савет за испите почео да разматра додавање афричке историје у наставни план и програм зато што га је запрепастила чак и помисао да се афричка историја сматра предметом. Грејс је та која ће дуго са великом тугом размишљати о тој причи и због

богињи. Та вест се брзо прочула. Госпоју су злостављали. Аниквенва је запретио да ће затворити све старце ако се неко опет тако буде опходило према његовој жени, али отац О’Донел је, при свом следећем доласку из постаје у Оничу, посетио старце и извинио се у име Мгбеке, и питао да ли би хришћанке можда могле да доносе воду потпуно одевене. Старци су то одбили – ако нека жена жели Ојину воду, мора поштовати Ојина правила – али били су уљудни према оцу О’Донелу који их је саслушао и који се није понашао као њихов син Аниквенва.

Нвамгба се стидела свог сина, срдила на његову жену и нервирала због њиховог охолог живота у којем су се понашали према нехришћанима као према оболелима од великих богиња, али полагала је наде у унука; молила се и приносила жртве да би Мгбеке родила сина јер је знала да ће се с тим дететом вратити Обијерика и да ће оно поново унети трачак смисла у њен свет. Није знала за Мгбекина два побачаја; тек након трећег, Мгбеке јој је рекла, шмрцајући и дувајући нос. Морали би да се посаветују са врачом јер се ради о породичном проклетству рекла је Нвамгба, али је Мгбеке разрогачила очи од страха. Мајкл би био веома бесан ако би икада чуо за тај предлог. Нвамгба, којој је још увек било тешко да запамти да је Мајкл Аниквенва, оде сама до врача, размишљајући после тога како је апсурдно што су се чак и богови променили и више нису тражили палмино вино већ цин. Да се нису и они преобратили?

Мгбеке ју је посетила неколико месеци касније, насмејана, доневши прекривену чинију неког од оних бућкуриша које Нвамгба није могла да једе, и Нвамгба је знала да њен чин још увек потпуно будан и да јој је снаја трудна. Аниквенва је одредио да ће се Мгбеке породити у мисији у Оничу, али богови су имали другачије намере, па је имала превремени порођај једног кишног поподнева; неко је по снажном пљуску утрчао у Нвамгбину колибу да је позове. Родио се дечак. Отац О’Донел га је крстио у Питер, али Нвамгба га је звала Намди, јер се у њему вратио Обијерика. Певала му је, а када би заплакао, стављала му је сасушену брадавицу у уста, али ма колико се трудила, није осећала дух свог величанственог мужа Обијерике. Мгбеке је имала још три побачаја, па је Нвамгба ишла још много пута код врача, све док се једна трудноћа није одржала и родило друго дете у мисији у Оничу. Девојчица. Од тренутка када је Нвамгба узела у наручје бебу, чије су је светле очи усредсређено гледале, знала је да се Обијерикин дух коначно вратио; било је чудно што се вратио у телу девојчице, али ко ће предвидети путеве предачке? Отац О’Донел је крстио дете у Грејс, али Нвамгба ју је назвала Афамефуна – “моје име неће нестати” – и била одушевљена дететовим озбиљним занимањем за њене песме и приче, и тинејџеркином будном пажњом док се Нвамгба мучила да прави грнчарију рукама које су почињале да се тресу. Нвамгба није била одушевљена што су Афамефуну послали у средњу школу у Оничу. (Питер је тамо већ живео са свештеницима.) Плашила се да ће нова правила понашања у интернету отупети унукин борбени дух и заменити га или равнодушном

Нвамгба није ништа рекла када је Аниквенва саопштио да је добио место катехете у новој мисији. Оштрила је своју *аџубу* на длану, припремајући се да избрије шаре у коси једне девојчице, и наставила посао – *флик-флик-флик* – док је Аниквенва причао о освајању душа становника њиховог села. Није ни дотакао тањир са семенкама хлебног дрвета који му је изнела – није више јео ништа њено – и погледала га је, тог човека у панталонама са бројаницом око врата, питајући се да ли се поиграла са његовом судбином. Да ли му је то његов чи одредио, тај живот у којем је био попут марљивог извођача бизарне пантомиме?

Није била изненађена онога дана када јој је рекао за жену коју ће оженити. Није то урадио као што је био обичај, није се саветовао са људима о невестиној породици, већ је просто рекао да је неко из мисије видео одговарајућу младу жену из Ифите Укпоа и да ће та одговарајућа млада жена бити одведена Сестрама свете крунице у Оничу где ће научити да буде добра хришћанка. Нвамгба је била болесна од маларије тога дана, лежала је на свом кревету од блата, трљала болне зглобове и питала Аниквенву како се млада жена зове. Аниквенва рече Агнес. Нвамгба га упита како се заиста зове. Аниквенва се накашља и рече да се звала Мгбеке пре него што је постала хришћанка, а Нвамгба запита да ли ће Мгбеке барем проћи кроз обред признања, чак иако Аниквенва не испоштује друге свадбене обичаје њиховог села. Бесно је одмахнуо главом и рекао јој да је признање које жене дају пре брака, заклињући се, окружене рођакама, да их ниједан мушкарац није дотакао откако је муж показао занимање за њих, у ствари грешно јер хришћанске жене нико *воишше* не би требало да је дотакао.

Церемонија венчања у цркви била је блесаво чудна, али Нвамгба ју је поднела у тишини и рекла себи да ће ускоро умрети и придружити се Обијерики и ослободити се тог света који је све више постајао бесмислен. Одлучила је да мрзи синовљеву жену, али било је тешко мрзети Мгбеке, блиставе коже, нежну, вољну да удовољи било којем мушкарцу за којег би се удала, вољну да удовољи свакоме, лаку на сузи и спремну да правда ствари над којима није имала контролу. И тако, уместо да је мрзи, Нвамгба ју је сажаљевала. Мгбеке је често долазила код Нвамгбе уплакана говорећи јој да Аниквенва није хтео да вечера јер га је насекирала, да јој је Аниквенва забранио да иде на пријатељичино англиканско венчање јер англиканци не проповедају истину. Нвамгба би без речи урезивала украсе на грнчарији док је Мгбеке плакала, не знајући како да се постави према жени која плаче због нечега што не заслужује сузе.

Мгбеке су сви звали “госпоја”, чак и нехришћани, који су сви поштовали катехетину жену, али оног дана када је отишла на поток Оји и одбила да се скине зато што је хришћанка, жене из села су је пребиле и оставиле у шумарку, разјарене зато што се усудила да искаже непоштовање према

му то икада више учине. Знала је да Аниквенва не жели да иде у школу и рекла му је да је то само на годину-две да би научио енглески, и мада су јој мисионари рекли да не долази тако често, она је упорно сваког викенда долазила да га води кући. Аниквенва би увек скинуо одећу и пре него што изађу из мисионарског насеља. Мрзео је кратке панталоне и кошуљу од којих се знојио, и материјал због којег га је сврбело око пазуха. Мрзео је, такође, што је у истом разреду са старијим мушкарцима и што пропушта такмичења у рвању.

Али Аниквенвин став према школи се полако мењао. Нвамгба је то први пут приметила када су се неки дечаки са којима је чистио сеоски трг жалили да више не испуњава своје обавезе зато што је у школи; Аниквенва је рекао нешто на енглеском, нешто што је звучало оштро и што их је ућуткало и испунило Нвамгбу самозадовољним поносом. Њен понос се претворио у благу бригу када је приметила да му је у очима било све мање љубопитљивости. Видела је у њему неко ново оптерећење, као да је одједном схватио да носи сав терет тешког света. Зурио је предуго у предмете. Престао је да једе њену храну зато што ју је, како је рекао, жртвовала идолима. Рекао јој је да се увеже преко груди уместо око појаса јер је њена нагост грешна. Погледала га је, забављена његовом искреношћу али ипак забринута, и упитала га зашто је тек сад почео да примећује њену нагост.

Када је дошло време за обред иницијације, рекао је да не жели да учествује јер је иницијација у свет духова невернички обичај за који је отац Шанахан рекао да се мора прекинути. Нвамгба га грубо повуче за уху и рече да неће страни албино одлучивати када ће се мењати њихови обичаји и да има да учествује иначе ће морати да јој каже да ли је њен или белчев син. Аниквенва је невољно пристао, али чим су га одвели са осталим дечацима, приметила је да није узбуђен као они. Растужила ју је његова туга. Осетила је како се син удаљава од ње, а ипак била поносна на то што толико учи, на то што би могао постати судски тумач или писар, на то што је уз помоћ оца Луца донео кући неке папире који су доказивали да земља припада њима. Била је најпоноснија оног трена када је отишао код очевих рођака Окафа и Окојеа и тражио да му врате очеву слонову кљову. И дали су му је.

Нвамгба је знала да јој је син у менталном простору који она не уме да препозна. Рекао јој је да иде у Лагос да учи за наставника, и још док је викала – Како можеш да ме оставиш? Ко ће ме сахранити када умрем? – знала је да ће отићи. Није га видела много година, година у којима је очев рођак Окафо умро. Често се саветовала са врачом да би сазнала да ли је Аниквенва још увек жив, а *гибиа* би је прекорио и послао кући јер је наравно био жив. Вратио се, коначно, оне године када су у селу забранили држање било каквих паса након што је један убио припадника Савета одраслих, старосне групе којој би и Аниквенва припадао да није веровао да су то ђаволске ствари.

потпуно ју је, међутим, одвратило то што се подучавање одвијало на игбоу. Нвамгба је питала зашто. Учитељ је рекао да ученици, наравно, уче енглески – подигао је енглески буквар – али да деца најбоље уче на свом језику и да се деци у земљи белаца такође предаје на њиховом језику. Нвамгба се окренула да изађе. Учитељ јој је препречио пут и рекао да су католички мисионари сурови и да не воде рачуна о добру урођеника. Нвамгбу су увесељавали ти странци који изгледа нису знали да пред страним људима свако треба да глуми јединство са својим народом. Али она је дошла јер је тражила енглески, па је изашла прошавши поред њега и отишла у католичку мисију.

Отац Шанахан јој је рекао да ће Аниквенва морати да узме енглеско име зато што се не може крстити под неверничким именом. Лако је пристала. Што се ње тиче, он се звао Аниквенва; није јој сметало ако желе да га назову другим именом, неким које она није могла да изговори, пре него што га науче да говори њихов језик. Само је било важно да научи језик довољно добро да може да се бори са очевим рођацима.

Отац Шанахан је погледао Аниквенву, то тамнопуто, мишићаво дете, и претпоставио да има око дванаест година премда му је било тешко да процени старост тих људи; понекад би се испоставило да је особа која личи на мушкарца била само дечак. Знатно другачије било је у источној Африци где је претходно радио, где су староседеоци, чија је мишићавост мање збуњивала, били виткији. Док је поливао дечакову главу водом, рекао је: “Мајкле, крстим те у име Оца, Сина и Светог Духа.”

Дао је дечаку поткошуљу и кратке панталоне, јер људи живог Бога нису ходали наги, и покушао да одржи придику дечаковој мајци, али га је она погледала као дете које не зна шта ради. Имала је нешто узнемирујуће наметљиво у себи, нешто што је већ видео код многих овдашњих жена; имале су много потенцијала који су се могли искористити уколико би се њихово дивљаштво укротило. Та Нвамгба би била сјајна мисионарка. Гледао ју је док је одлазила. Њена права леђа су била грациозна и, за разлику од осталих, она није околишала у говору. Разбеснеле би га њихове предугачке приче, заобилазне пословице и то што никада нису прелазиле на ствар, али био је одлучан да се ту истакне; зато се и прикључио Братству Светог Духа које је нарочито било чувено по спасењу црних неверника.

Нвамгбу је узнемирило то како су мисионари, не бирајући, млатили ученике: због кашњења, лењости, спорости, доконости, а једном је, како јој је Аниквенва рекао, отац Луц ставио лисице на руке неке девојчице да би јој прочитао буквицу због лагања, све време говорећи на игбоу – јер отац Луц је говорио лош игбо – да родитељи урођеника сувише угађају својој деци, да подучавање јеванђељу подразумева и одговарајућу дисциплину. Првог викенда када је Аниквенва дошао кући, Нвамгба је видела маснице на његовим леђима, стегнула тканину око струка, отишла у школу и рекла учитељу да ће ископати очи свима у мисији ако

је знао белачки језик, док други, законити власник земље, није, па је изгубио парницу, добио батине, завршио у затвору и морао да се одрекне своје земље. Трећи догађај је била прича о дечаку Ироугбунаму који је нестао пре много година, и онда се изненада појавио као одрастао човек, оставивши без речи мајку својом потресном причом. Један комшија, на којег се његов отац издирао на састанцима Савета одраслих, отео га је када је мајка била на пијаци и одвео трговцима робљем из племена Аро који су га прегледали и пожалили се да ће му рана на нози снизити цену. Везали су му руке за остале, начинивши тако дугу колону људи, тукли га штапом и терали да хода брже. У групи је била и једна жена. Промукла је од викања, говорила отмичарима да су бездушни, да ће њен дух прогањати и њих и њихову децу, да зна да ће је продати неком белцу, питала их је зар не знају да је ропство код белаца знатно другачије, да се они према људима понашају као према козама, да их бродовима превозе далеко одавде и на крају поједу. Ироугбунам је ходао и ходао, крвавих стопала, утрнулог тела, све док мирис прашине није постао једино чега се сећао. Стали су коначно у неком селу на обали, где је неки човек причао готово неразумљивим игбоом, али Ироугбунам је разумео довољно да би схватио да је други човек који је требало да их прода белцима са брода и сам био отет. Уследиле су гласне препирке и кошкање; неки од отетих људи покушавали су да покидају конопце, а Ироугбунам се онесвестио. Пробудио се и видео како му један белац утрљава уље у стопала и испрва се престравио уверен да га спремају белцима за ручак, али био је то другачији белац; куповао је робове само да би их ослободио; задржао је Ироугбунама да живи са њим и образовао га да постане хришћански мисионар.

Ироугбунамова прича је прогањала Нвамгбу јер то је, била је сигурна, био начин на који ће Обијерикини рођаци покушати да се отарасе њеног сина. Убиство је било и сувише опасно, а ризик од врачеве клетве превелик, али могли су га продати уколико имају довољно добар лек против урока којим ће се заштитити. Ужаснуло ју је, такође, како се Ироугбунам повремено пребацивао на белачки језик. Звучао је назално и одвратно. Нвамгба није ни желела да говори њиме, али одједном је одлучила да ће га Аниквенва говорити довољно добро да може да тужи Обијерикине рођаке на белачком суду, порази их и преузме оно што му припада. И тако је, убрзо након Ироугбунамовог повратка, рекла Ајацу да хоће да одведе свог сина у школу.

Прво су отишли у англиканску мисију. У учионици је било више девојчица него дечака. Сви су седели са таблицама у крилу док је учитељ стајао испред њих са великим штапом у рукама причајући им о човеку који је претворио чинију воде у вино. Учитељеве наочари су задивиле Нвамгбу, која је сматрала како је човек из приче знао велику чаролију када је могао да претвори воду у вино, али када су одвојили девојчице од дечака и када је дошла учитељица да их учи шивењу, Нвамгба је помислила како је то бесмислено. У њеном селу мушкарци су шили, а девојчице училе грнчарство. Од слања Аниквенве у школу

научи како се понашају ти странци, јер иако је била угледна и богата, још увек је била ропског порекла, због којег њени синови нису могли да стекну никакве титуле. Људи владају другима, рекла је, не зато што су бољи људи већ зато што имају боље пушке; ни њен отац, напоследку, не би запао у ропство да је његово село било тако добро наоружано као Нвамгбино. Док је Нвамгба слушала пријатељицу, замишљала је како убија Обијерикине рођаке белачким пушкама.

Тога дана, када су белци посетили њено село, Нвамгба је оставила посуду коју је требало да стави у пећницу, позвала Аниквенву и своје шегрткиње и одјурила на трг. Испрва ју је разочарала обичност двојице белаца; изгледали су безопасно; били су боје албина и имали нејаке, танане удове. Пратили су их обични људи, али и код њих је нешто било страно; само је један говорио игбо, и то са чудним нагласком. Рекао је да је из Елелеа; остали обични људи били су из Сијера Леонеа, а белци су дошли из Француске, далеко преко мора. Сви су припадали Братству Светог духа и стигли су 1885. у Оничу где су градили школу и цркву. Нвамгба је прва поставила питање: Да ли су можда донели своје пушке, оне којима су побијени људи из Агуекеа, и да ли може да погледа једну? Човек тужно рече да су села разорили војници британске владе и трговци Краљевске нигеријске компаније; он и његови су, насупротив томе, доносили добре вести. Причао је о њиховом богу који је дошао на свет да умре и који је имао сина, али не и жену, и који је био троје, али такође и једно. Многи људи око Нвамгбе су се гласно смејали. Неки су отишли јер су некада веровали да је белац препун мудрости. Други су остали и понудили их чинијама хладне воде.

Неколико недеља касније Ајацу је донела још једну причу: белци су основали суд у Оничу где су решавали спорове. Заиста су се били населили. Нвамгба је по први пут посумњала у своју пријатељицу. Људи из Ониче су свакако имали сопствене судове. Суд у селу поред Нвамгбиног, на пример, заседао је само за време свечаности посвећених новом јаму, па је сриба људи расла док су ишчекивали правду. Нвамгба је сматрала да је то глуп систем, али свако је, истина, имао свој. Ајацу се насмејала и поново рекла Нвамгби да људи владају другима када имају боље пушке. Њен син је већ учио о страним обрасцима опхођења, а можда би требало и Аниквенва. Нвамгба је то одбила. Било јој је незамисливо да преда белцима свог сина јединца, своје око једино, без обзира на надмоћност њихових пушака.

Због три догађаја у наредним годинама, Нвамгба се предомислила. Први је био када су Обијерикини рођаци преузели велики комад земље и рекли сеоским старешинама да га обрађују за њу, жену која је исцрпела њиховог мртвог брата и сада одбија да се преуда иако просиоци долазе, а груди су јој још увек округле. Сеоске старешине су им се приклониле. Други је био када је Ајацу испричала причу о два човека која су предала спор о земљи на белачки суд; први је лагао, али

изгубила десето дете, отишла иза куће и обесила се о дрво коле. Али она то није хтела да учини, због Аниквенве.

Касније јој је било жао што није натерала Обијерикине рођаке да попију његов *ммили озу* пред врачом. Присутствовала је једном томе када је неки богат човек умро, а његова породица приморала супарника да попије покојников *ммили озу*. Нвамгба је посматрала како неудата жена пуни умотано лишће водом, додирује њиме тело мртваца све време узвишено говорећи, и пружа фишек оптуженом. Исприо га је. Сви су га гледали како би били сигурни да је прогутао, у атмосфери смртне тишине, јер су знали да ће умрети ако је крив. Умро је неколико дана касније, а чланови његове породице погнули су главе од срамоте. Све је то на неки чудан начин потресло Нвамгбу. Требало је да захтева исто за Обијерикине рођаке, али ју је заслепила жалост, а Обијерику су већ сахранили и било је прекасно.

Рођаци су му, за време сахране, узели слонову кљову, устврдивши да титуларна обележја иду браћи, а не синовима. Супротставила им се виком тек када су покупили јам из његовог амбара и одвели одрасле козе из његовог обора, а када су је одгурнули на страну, сачекала је вече и онда ходала по селу певајући о њиховој покварености, о грозотама којима су оптеретили земљу преваривши једну удовицу, све док их сеоске старешине нису замолиле да је оставе на миру. Жалила се Женском савету, па је двадесет жена, витлајући батовима, отишло те ноћи до кућа Окафа и Окоје и упозорило их да оставе Нвамгбу на миру. Али Нвамгба је знала да ти грамзиви рођаци заправо никада неће одустати. Маштала је о томе да их убије. Сасвим извесно је и могла, те слабиће који су се целог живота окориштавали о Обијерику уместо да раде, али онда би је, наравно, протерали из села и нико не би бринуо о њеном сину. Уместо тога, водила је Аниквенву у дуге шетње говорећи му да је земља од те палме до оног авокада њихова, да ју је његов деда преписао његовом оцу. Изнова му је говорила исте ствари премда га је то, изгледа, гњавило и збуњивало, и није му дозвољавала да се игра по месечини осим ако јој није био пред очима.

Ајаџу се вратила са неког трговачког путовања са још једном причом: жене из Ониче жалиле су се на белце. Топло су дочекале белачку трговачку постају, али онда су белци хтели да им кажу како да тргују, а када су сеоске старешине из Агусеке одбиле да ставе палчеве на папир, белци су дошли једне ноћи са својим помоћницима, обичним људима, и разорили село. Ништа није остало. Нвамгба није разумела. Какве су пушке ти белци имали? Ајаџу се насмејала и рекла да њихове пушке нису биле ни налик оним зарђалим које је имао њен муж; говорила је поносно, као да је она лично била заслужна за надмоћност белачких пушака. Неки белци су посећивали различита села питајући родитеље да ли би дали децу у школу, додала је, па је она одлучила да пошаље свог сина Азуку, који је био најлењи на имању, пошто је желела да Азука

тело сведочило о многобројним путовањима; путовала је даље чак и од Ониче. Управо је она прва донела приче о чудним обичајима трговаца из племена Игала и Едо, прва приповедала о белокошцима који су у Оничу донели огледала, тканине и највеће пушке које су људи у тим крајевима икада видели. Тај космополитизам јој је донео поштовање, па је она била једина особа робовског порекла која је гласно говорила на Женском савету, једина особа која је имала одговор на све. Сместа је за Обијерикину другу жену предложила једну младу девојку из породице Оконкво, која је имала дивно раширене кукове и била пуна поштовања, нимало налик осталим данашњим девојкама чије су главе пуне бесмислица.

Док су се враћале кући са потока, Ајацу рече да би Нвамгба можда требало да учини исто што и друге жене у њеној ситуацији – да нађе љубавника и затрудни како би наставила Обијерикину лозу. Нвамгба јој оштро одбруси јер јој се није допао Ајацуин тон који је говорио да је Обијерика импотентан, и као у одговор на своје размишљање, осети силовито пробадање у леђима знајући да је опет трудна, али не рече ништа јер је такође знала да ће опет изгубити дете.

Побачај је имала неколико недеља касније; грудвичаста крв текла јој је низ ноге. Обијерика ју је тешио и предлагао јој да оду до чувеног врача Кисе чим јој буде довољно добро да може да издржи полудневно путовање. Након што се *дубиа* саветовао са врачом, Нвамгба се тргнула на помисао да жртвују краву; Обијерика је свакако имао похлепне претке. Али спровели су, како је требало, ритуална чишћења и приношење жртве, а након њеног предлога да оде код породице Оконкво због њихове ћерке, он је стално одлагао одлазак све док је још један оштар бол није процепио по леђима, па је месецима лежала на хрпи свеже опраних листова банане иза своје колибе, напрежући се и напињући све док дете није исклизнуло напоље.

Назвали су га Аниквенва: бог земље Ани је коначно подарио дете. Аниквенва је био црн и стамен и имао Обијерикину раздрагану радозналост. Обијерика га је водио да беру лековите траве, да сакупљају глину за Нвамгбину грнчарију и уврћу лозе јама на пољу. Често су их посећивали Обијерикини рођаци Окафо и Окоје. Дивили су се Аниквенви зато што је добро свирао фрулу и брзо учио песме и рвачке захвате од оца, али Нвамгба је видела ужарену злонамерност коју њихови осмеси нису могли да сакрију. Плашила се за дете и мужа, а када је Обијерика умро – човек који је био расположен и који се смејао и пио палмино вино неколико тренутака пре него што се стропоштао – знала је да су га отровали. Грлила је његово тело све док је један комшија није ошамарио да би га пустила; данима је лежала у пепелу, кидајући косу око избријаних шара на глави. Обијерикина смрт јој је донела бескрајан очај. Често је помишљала на жену која је, након што је

Да би платио за своју младу, Обијерика је дошао са два рођака по мајци, Окафом и Окојеом, који су му били као браћа. Нвамгба их је замрзела на први поглед. Видела им је похлепну завист у очима тог поподнева, док су пили палмово вино у *обију* њеног оца; а у наредним годинама – годинама у којима је Обијерика стекао титуле, проширио своје имање и продавао јам странцима издалека – видела је како њихова завист тамни. Али трпела их је јер су били важни Обијерика, јер се он правио да не примећује како не раде већ долазе код њега по јам и пилиће, јер је желео да замишља да има браћу. Баш они су га подстицали, након њеног трећег побачаја, да се ожени другом. Обијерика је рекао да ће размислити, али када су ноћу остајали насамо у њеној колиби, уверавао ју је да ће имати пуну кућу деце и да се он неће оженити другом женом све док не остаре, а и тада само да би имали некога ко ће бринути о њима. Било јој је чудно код њега што тако имућан човек има само једну жену, и секирала се више него он што нису имали деце и због песама које су људи певали, тих мелодичних подлих речи: “Продала је своју материцу. Појела је његов пенис. Он свира фрулу и даје богатство њој.”

Једном, на окупљању по месечини, када је трг препун жена које испредају приче и уче нове плесове, група девојака видела је Нвамгбу и почела да пева, управивши своје ратоборне груди ка њој. Питала их је да ли би могле да запевају мало гласније да може чути речи, па да им онда покаже ко је већа корњача.¹ Прекинуле су песму. Уживала је у њиховом страху и томе како су устукнуле пред њом, али тада је одлучила да сама нађе жену за Обијерику.

Нвамгба је волела да иде на поток Оји, где би одвезала тканину са струка и сишла низ косину до сребрнкасте водене бујице која је избијала из стене. Воде Ојиа деловале су свежије од оних из другог тока, Огаланија, или се можда Нвамгба једноставно осећала пријатније поред светилишта богиње Оји, ушушканом у једном кутку; као дете је научила да је Оји заштитница жена и разлог због којег је светогрђе продавати жене у ропство. Нвамгбина најблискија пријатељица Ајацу, била је већ на потоку, и чим јој је Нвамгба помогла да подигне врч на главу, питала ју је ко би могао бити добра друга жена за Обијерику.

Она и Ајацу су одрасле заједно и удале се за мушкарце из истог села. Разликовало их је, ипак то, што је Ајацу водила порекло од робова. Ајацу није било стало до њеног мужа Окенве, за којег је говорила да јој личи и мирише на пацова, али њени брачни изгледи су били ограничени; ниједан мушкарац из слободне породице не би дошао да затражи њену руку. Ајацу је била трговкиња чије је кракато, окретно

¹ Корњача је у Нигерији била симбол женских репродуктивних органа и сексуалности. (Прим. прев.)

Чимаманда Нгози Адичи (Chimamanda Ngozi Adichie) рођена је 1977. у Енуги, Нигерија. Са деветнаест година одлази у САД на студије комуникологије и политичких наука на универзитетима Drexel и Eastern Connecticut State University. Титулу магистра креативног писања стекла је на универзитету Џонс Хопкинс. Од 2007. је докторант на универзитету Јејл, у оквиру програма за Афричке студије.

Године 1998. објавила је збирку песама *Decisions* и драму *For Love of Biafra*. Први роман *Purple Hibiscus* (*Пурпурни хибискус*) објавила је 2003. године и за њега добила две награде: Hurston/Wright Legacy Award 2004 и Commonwealth Writers' Prize for Best First Book 2005. Други роман *Пола жуџоџ сунца* (*Half of a Yellow Sun*) објавила је 2006. године и за њега је добила три награде: Anisfield-Wolf Book Awards 2007; PEN 'Beyond Margins' Award 2007; Orange Broadband Prize for Fiction 2007.

Чимаманда Нгози Адичи је и аутор кратких прича, које су такође одликоване низом угледних награда.

Оба Чимамандина романа објављена су на српском језику: *Пурпурни хибискус* у преводу Татјане Бижић (Лагуна, Београд 2005), а *Пола жуџоџ сунца* у преводу Деане Максимовић-Видановић (Лагуна, Београд 2007).

